mulier instituut

Ondersteuningsstructuur

Een selectie uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Ine Pulles

Peter van Eldert

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Oplegger hoofdstuk 7 – Ondersteuningsstructuur

Dit document bevat het hoofdstuk 'Ondersteuningsstructuur' uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor de ondersteuningsstructuur van de Nederlandse sport. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de Monitor Sport en corona III, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is hier te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is hier te vinden.

Achtergrond Monitor Sport en corona III

In de Monitor Sport en corona III worden de data en kennis gebundeld over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector die eind april 2021 beschikbaar zijn. We brengen de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport- en beweeggedrag en voor de organisatie en financiering van de sport in Nederland in beeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, de ondersteuningsstructuur, topsport, sportevenementen en betaald voetbal. De nadruk ligt op nieuwe data en kennis sinds eind november 2020. Wat tot dan bekend was, is gepubliceerd in de eerste twee uitgaven van de Monitor Sport en corona. De eerste twee monitoren Sport en corona[1][2] zijn respectievelijk begin juli 2020 en eind november 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. De insteek van deze derde monitor is te komen tot een zo goed mogelijke schatting van het omzetverlies en de directe schade voor de diverse deelsectoren van de sportsector.

De Monitor Sport en corona III, uitgevoerd door het Mulier Instituut, is de derde overzichtsstudie in een serie monitors vanuit het kennisconsortium Sport en corona. In dit consortium hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Met als belangrijkste opdracht voor het Mulier Instituut om de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sport te monitoren. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform www.sportencorona.nl ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

[1] Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). *Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht: Mulier Instituut.

[2] Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). *Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.* Utrecht: Mulier Instituut.

7. Ondersteuningsstructuur

Peter van Eldert en Ine Pulles

In dit hoofdstuk staat de ondersteuningsstructuur voor de sport centraal. We gaan in op de vragen hoe de ondersteunende organisaties geraakt worden en wat de organisaties in de ondersteuningsstructuur doen in de uitvoering van de corona- en steunmaatregelen om sportverenigingen, sportondernemers en sporters zo goed mogelijk door de crisis te helpen. Voor de sportbonden (paragraaf 7.1) en gemeenten (paragraaf 7.4) beschikken we over nieuwe (financiële) data. In paragraaf 7.2 en 7.3 noemen we kort enkele ondersteunende activiteiten van NOC*NSF en het Platform Ondersteunende Sportaanbieders. We sluiten dit hoofdstuk af met een overzicht van sportgericht coronaonderzoek dat mogelijk is gemaakt door onderzoekfinancieringsorganisatie ZonMW.

7.1 Sportbonden

Net zoals andere organisaties binnen de sport ondervinden sportbonden de financiële gevolgen van de coronamaatregelen. Zij lopen begrote inkomsten mis, terwijl de kosten grotendeels doorlopen. In de eerste en tweede Monitor Sport en corona hebben we op basis van drie peilingen van NOC*NSF[3] deze gevolgen voor de sportbonden in kaart gebracht. In de tweede monitor kwam daaruit een totale omzetderving over 2020 van zo'n 66 miljoen euro naar voren[4]. Naar schatting zou in 2020 tussen de 25 en 35 miljoen euro aan kosten worden bespaard. Deze schattingen werden gedaan in september en oktober, voorafgaand aan de tweede lockdown. Om deze schattingen te concretiseren heeft het Mulier Instituut, in samenwerking met NOC*NSF, in april 2021 een uitgebreide peiling uitgezet onder sportbonden. In deze peiling worden naast de financiële gevolgen ook de gevolgen voor het personeelsbestand in kaart gebracht. De resultaten van deze peiling worden in deze paragraaf gepresenteerd.

Van de 77 sportbonden in Nederland hebben 35 bonden de vragenlijst volledig ingevuld. Vergeleken met de totale populatie sportbonden zaten hier relatief veel grote sportbonden bij (54% van de steekproef; tabel 7.1), terwijl in de totale populatie juist relatief veel kleine bonden zijn. Om hiervoor te corrigeren zijn de resultaten die in dit hoofdstuk gepresenteerd worden gewogen naar jaaromzet (in de drie categorieën zoals weergegeven in tabel 7.1).

Tabel 7.1 Respons op de sportbondenvragenlijst vergeleken met de totale populatie, uitgesplitst naar grootte op basis van jaaromzet

	Steekproef		Populatie	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
0 tot 500.000 euro omzet	6	17	31	40
500.000 t/m 3 miljoen euro omzet	10	29	18	23
Meer dan 3 miljoen euro omzet	19	54	28	36
Totaal	**35**		**77**	

[3] Deze peilingen vonden plaats in april, september en oktober 2020. Het aantal responderende sportbonden bedroeg respectievelijk 58, 41 en 27.

[4] Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). *Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.* Utrecht: Mulier Instituut.

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen van de coronacrisis voor sportbonden, april 2021.

Ontwikkelingen in het personeelsbestand

De grootte van het personeelsbestand verschilt sterk tussen de verschillende sportbonden in Nederland. Er zijn bonden met meer dan honderd medewerkers, maar ook bonden waar geen werkzame personen op de loonlijst staan. Op basis van de bondenvragenlijst bleek het aantal werkzame personen op 1 januari 2020 gemiddeld op ongeveer 33 te liggen (tabel 7.2). Het aantal fte bij een gemiddelde bond lag op 25, waarmee de gemiddelde omvang van de functie per werkzame persoon 0,76 fte bedroeg. Een jaar later is te zien dat, hoogstwaarschijnlijk als gevolg van de coronacrisis, het personeelsbestand is afgenomen. Het aantal werkzame personen en fte komt op 1 januari 2021 gemiddeld uit op respectievelijk 31,7 en 24,2. Dit komt neer op een gemiddelde afname in het personeelbestand van 1,2 personen en 0,8 fte, een afname van respectievelijk 3,6 en 3,2 procent. Voor de totale groep van 77 sportbonden zou deze gemiddelde afname betekenen dat in totaal negentig personen die werkzaam waren bij een sportbond hun baan zijn verloren. De afname van het aantal fte bedraagt dan op totaalniveau 62 fte.

Tabel 7.2 Ontwikkeling in het personeelbestand van sportbonden tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2021 (in absolute aantallen en procenten op basis van gewogen gemiddelden, n=35)

	Gemiddeld op 1 jan. 2020	Gemiddeld op 1 jan. 2021	Absoluut verschil	Procentueel verschil
Personen	32,9	31,7	−1,2	−3,6
Fte	25,0	24,2	−0,8	−3,2
Gemiddeld aantal fte per persoon	0,76	0,76		

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen van de coronacrisis voor sportbonden, april 2021.

Overigens blijft het aantal fte per persoon gelijk aan de situatie voorafgaand aan de coronacrisis (tabel 7.2). Het had gekund dat de sportbonden personeel wel in dienst hield, maar het dienstverband verkleinde. In dat geval zou het aantal werkzame personen ongeveer gelijk blijven, maar het aantal fte flink dalen. Gemiddeld genomen lijkt dit niet te zijn voorgekomen, al kan dit per bond verschillen.

Financiële gevolgen

Om te achterhalen wat de financiële gevolgen van de coronacrisis zijn geweest voor de sportbonden is in de vragenlijst gevraagd naar de begrote en gerealiseerde jaaromzet en kosten op jaarbasis voor het jaar 2020. Aan de hand van het gewogen gemiddelde berekenen we vervolgens de omzetderving en kostenbesparing voor de gehele groep sportbonden. Deze methode wijkt licht af van de schattingen die in de eerste en tweede Monitor Sport en corona zijn gemaakt voor de sportbonden. Destijds baseerden we ons op de resultaten uit de peilingen die door NOC*NSF zelf waren uitgezet. Hier kwam voor zowel de inkomsten als de uitgaven een totaal voor de steekproef uit naar voren. In de huidige peiling die het Mulier Instituut heeft uitgezet pogen we dus aan de hand van gewogen gemiddelden de financiële gevolgen voor de gehele groep bonden in kaart te brengen.

Omzetderving

Gemiddeld genomen bedroeg de begrote jaaromzet voor 2020 per bond ongeveer 5,3 miljoen euro, op basis van de (gewogen) resultaten uit de bondenpeiling in april 2021 door het Mulier Instituut (tabel 7.3). Deze jaaromzet komt met name voort uit de contributies (afdrachten) van verenigingen (gemiddeld 1,3 miljoen euro) en sponsoring (gemiddeld 1 miljoen euro). Als we vervolgens naar de realisaties kijken, komt naar voren dat een gemiddelde bond bijna 800.000 euro aan omzetverlies heeft geleden in het kalenderjaar 2020, als gevolg van de coronacrisis. Dit komt neer op een gemiddelde omzetderving van 15 procent. Deze omzetderving kwam met name voort uit de inkomsten uit licenties en deelnamegelden en

de misgelopen opbrengsten van evenementen die geen doorgang konden vinden.[5] De misgelopen inkomsten uit de contributies van verenigingen en individuele leden bleven beperkt. Dit beeld komt tevens naar voren uit de vraag of de bonden verenigingen en/of leden tegemoet zijn gekomen vanwege de coronacrisis. Meer dan de helft van de bonden (52%; niet in figuur) gaf hierbij aan de verenigingen en/of leden niet tegemoet te zijn gekomen, en bonden die dit wel deden geven aan dat dit voornamelijk ging om bijdragen voor competities en evenementen.

Tabel 7.3 Gemiddelde begrote omzet en omzetderving bij sportbonden, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar inkomstenposten (gewogen gemiddelden, n=35)

	Begrote jaaromzet	Omzetderving	Procentuele omzetderving
Contributies verenigingen	€ 1.333.884	€ 24.287	2%
Contributies individuele leden	€ 161.904	€ 1.276	1%
Contributies licenties en deelnamegelden	€ 445.202	€ 190.559	43%
Overige contributies/bondsafdrachten	€ 211.756	€ 62.475	30%
Bijdrage NOC*NSF	€ 719.614	€ 34.933	5%
Opbrengsten evenementen	€ 564.526	€ 259.813	46%
Subsidies	€ 204.382	–€ 18.353	–9%
Sponsoring	€ 1.044.246	€ 87.069	8%
Overige inkomsten	€ 611.516	€ 155.133	25%
Totale gemiddelde inkomsten	**€ 5.297.029**	**€ 797.192**	**15%**

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Kostenbesparing

De begrote kosten voor het kalenderjaar 2020 voor een bond bedroegen gemiddeld genomen ongeveer 5,5 miljoen euro (tabel 7.4). Deze kosten kwamen met name voort uit personeelslasten (gemiddeld 1,9 miljoen euro), kosten voor evenementen en competities (gemiddeld 1,2 miljoen euro) en overige uitgaven (gemiddeld 2 miljoen euro). Aan de hand van de realisaties komt vervolgens naar voren dat van deze kosten ongeveer 580.000 euro is bespaard als gevolg van de coronacrisis. Dit is een gemiddelde kostenbesparing van ongeveer 10 procent. Deze kostenbesparing kwam met name voort uit de kosten voor evenementen en competities, die voor een gemiddelde bond 26 procent lager waren dan begroot.

Tabel 7.4 Gemiddelde begrote kosten en kostenbesparing bij sportbonden, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kostenposten (gewogen gemiddelden, n=35)

	Begrote kosten	Kostenbesparing	Procentuele kostenbesparing
Personeel	€ 1.866.332	€ 94.068	5%
Bureaukosten	€ 292.899	€ 16.714	6%
Accommodatiekosten	€ 130.983	–€ 7.815	–6%
Evenementen/competities	€ 1.229.189	€ 317.695	26%
Overige uitgaven	€ 2.031.968	€ 158.795	8%

[5] De omzetderving is zo goed als zeker zonder de inkomsten verkregen uit de coronasteunmaatregelen. Bij het invullen van deze vraag is deze categorie tevens als invulvak meegeven en vervolgens in de analyse als correctie van de totale omzet afgehaald. Het is uiteraard mogelijk dat de steunmaatregelen verwerkt zitten in andere posten, maar door deze als losse invulmogelijkheid mee te geven gaan we ervan uit dat we het grootste deel eruit hebben kunnen filteren.

Totale gemiddelde uitgaven	**€ 5.551.370**	**€ 579.457**	**10%**

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Totale omzetderving en kostenbesparing

De tot zo ver gepresenteerde omzetderving en kostenbesparing geven een beeld van de situatie voor een gemiddelde sportbond. Om de totale omzetderving en kostenbesparing in kaart te brengen extrapoleren we deze gewogen gemiddelden (op basis van 35 observaties) naar de totale groep van 77 sportbonden. De resulterende totale begrote jaaromzet en kosten op jaarbasis voor 2020 voor alle sportbonden komt daarmee uit op respectievelijk 408 en 427 miljoen euro (tabel 7.5). Gegeven de gemiddelde omzetderving van 15 procent komt de totale omzetderving voor de sportbonden over 2020 vervolgens uit op ongeveer 61 miljoen euro. De gemiddelde kostenbesparing bedraagt ongeveer 10 procent (10,4%), waardoor de totale kostenbesparing voor de sportbonden over 2020 uitkomt op bijna 45 miljoen euro.

Tabel 7.5 Geschatte totale begrote omzet, begrote kosten, omzetderving en kostenbesparing voor alle bonden samen, in kalenderjaar 2020

	2020
Omzet	
Geschatte totale begrote omzet (in miljoenen euro's)	€ 408
Gemiddelde procentuele omzetderving (in procenten)	15%
Absolute omzetderving (in miljoenen euro's)	€ 61,4
Kosten	
Geschatte totale begrote kosten (in miljoenen euro's)	€ 427
Gemiddelde procentuele kostenbesparing (in procenten)	10%
Absolute kostenbesparing (in miljoenen euro's)	€ 44,6

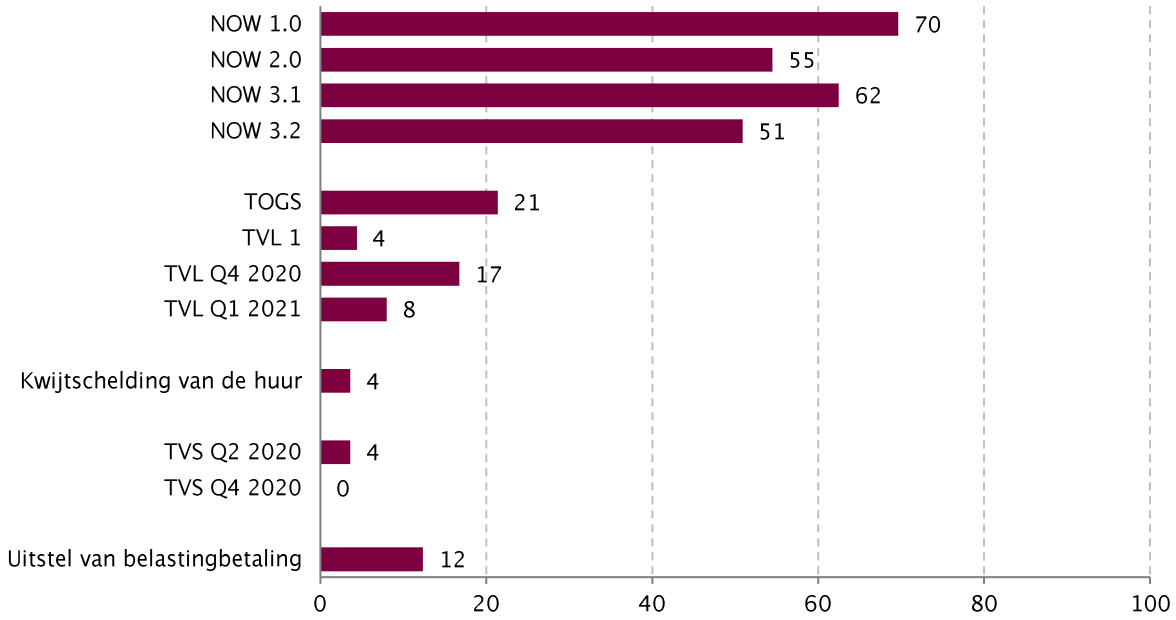
Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Gebruik steunmaatregelen

Ondanks de kostenbesparingen zorgt de omzetderving onder aan de streep toch voor een verlies voor de bonden. Net zoals andere partijen in de sport, zoals de sportverenigingen en ondernemende aanbieders, kunnen sportbonden gebruik maken van de generieke en sportspecifieke steunmaatregelen ter compensatie van de geleden verliezen. In hoofdstuk 8 wordt een verdere uitleg gegeven over deze steunmaatregelen.

In de bondenvragenlijst geeft iets meer dan de helft van de bonden (53%; niet in figuur) aan gebruik te hebben gemaakt van de steunmaatregelen. In figuur 7.1 wordt weergegeven van welke steunmaatregelen deze bonden gebruik hebben gemaakt. Met name de NOW wordt vaak gebruikt: meer dan de helft van de bonden die aangeeft minstens één steunmaatregel te hebben gebruikt, heeft een aanvraag gedaan voor een van de NOW-regelingen. Met name de eerste NOW werd vaak aangegeven (70%). TOGS en TVL werden een stuk minder vaak aangevraagd, al kwamen de TOGS en TVL Q4 2020 toch rond de 20 procent uit. Verder vroeg ongeveer 12 procent van de bonden uitstel van belastingbetaling aan en kreeg een enkeling de huur kwijtgescholden of een vergoeding via de TVS Q2 2020.

Figuur 7.1 Gebruik van steunmaatregelen door sportbonden tot en met april 2021 (in procenten (gewogen), meer antwoorden mogelijk, n=24)

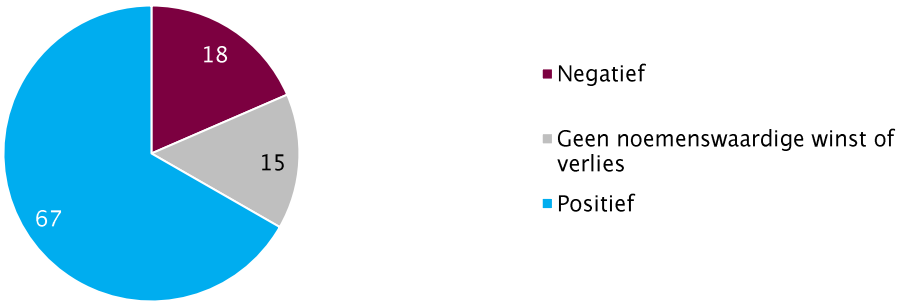

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Bedrijfsresultaat en eigen vermogen

Niet voor alle bonden zorgden de coronacrisis en de daaruit voortkomende omzetderving voor een verlies onder aan de streep. Sterker nog, ongeveer twee op de drie bonden (67%) geeft aan dat het bedrijfsresultaat (na belastingen) over 2020 positief was (figuur 7.2). Voor slechts 18 procent was het bedrijfsresultaat wel negatief.

Figuur 7.2 Bedrijfsresultaat (na belasting) over 2020 voor sportbonden (in procenten (gewogen), n=35)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Het relatief positieve beeld van het bedrijfsresultaat is tevens terug te zien in de ontwikkeling van het eigen vermogen. In de bondenvragenlijst is gevraagd om de stand van het eigen vermogen op 1 januari 2020 en 1 januari 2021 op te geven, en bij slechts 9 van de 34 bonden is een afname in het eigen vermogen te zien (26%; tabel 7.6). In de absolute afname zit het nodige verschil tussen de bonden, mede doordat het eigen vermogen bij grote bonden een stuk hoger is. Binnen de groep bonden waarvoor het eigen vermogen afnam lag het gemiddelde van de afname op ongeveer 19 procent (niet in tabel). Onder de 25 bonden die het eigen vermogen zagen stijgen lag de gemiddelde stijging op zo'n 19 procent (niet in tabel). Overigens zitten ook in deze groep de nodige verschillen. Zo zijn er enkele (kleine) bonden die het eigen vermogen zagen verdubbelen.

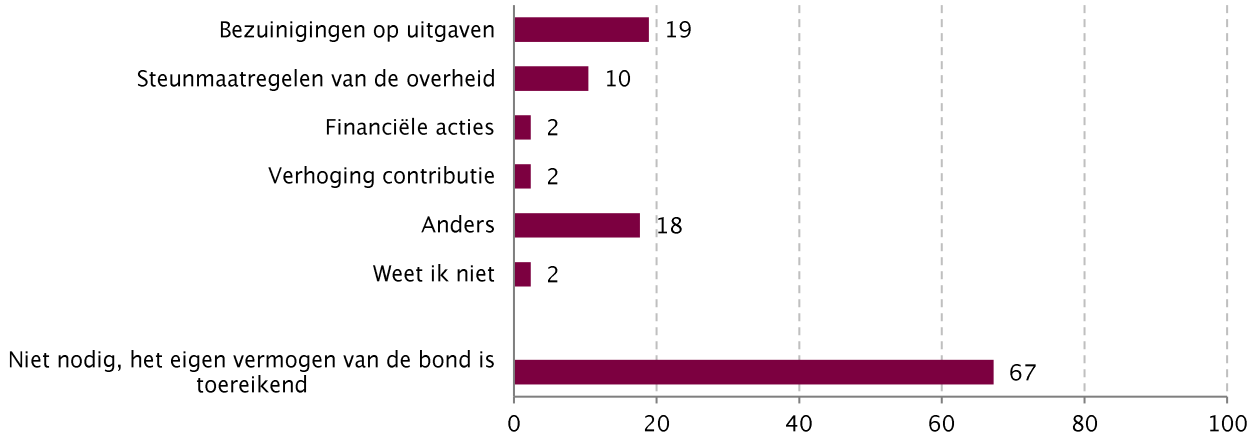
Tabel 7.6 Ontwikkeling van het eigen vermogen van de sportbonden tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2021 (in absolute aantallen en procenten)

	Aantal	Percentage van het totaal
Afname in het eigen vermogen	9	26
Toename in het eigen vermogen	25	74
Totaal	34	

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Het is dan ook niet verrassend dat weinig bonden het voornemen hebben om actie te ondernemen om het eigen vermogen te verbeteren in 2021. Twee op de drie sportbonden geven aan dat dit niet nodig is, omdat het eigen vermogen van de bond toereikend is. Bonden die het wel voornemens zijn verwachten dit door middel van bezuinigingen (19%) en het gebruik van de steunmaatregelen (10%) te kunnen doen.

Figuur 7.3 Voornemen om actie te ondernemen om het eigen vermogen te verbeteren in 2021, door sportbonden (in procenten (gewogen), meer antwoorden mogelijk, n=35)

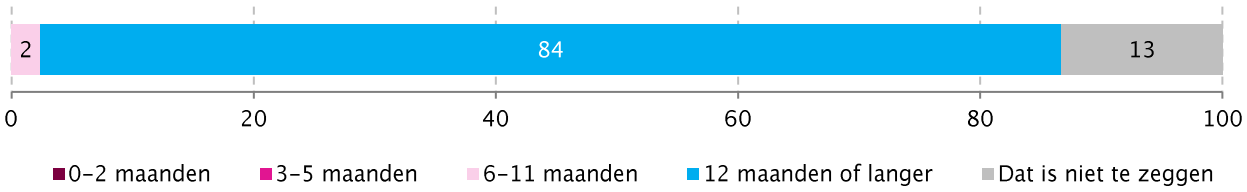

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Blik vooruit

De verwachtingen van de bonden voor de toekomst met betrekking tot de eigen financiële situatie zijn grotendeels positief. Geen enkele bond verwacht binnen een halfjaar de continuïteit van de bond niet meer te kunnen handhaven (figuur 7.4). Slechts een enkele bond (2%) denkt de continuïteit nog zes tot elf maanden te kunnen waarborgen bij aanhouden van de coronacrisis. De ruime meerderheid (84%) ziet hier voor het komende jaar geen problemen mee.

Figuur 7.4 Termijn waarop sportbonden de continuïteit van de bond verwachten te kunnen waarborgen (in procenten (gewogen), n=35)

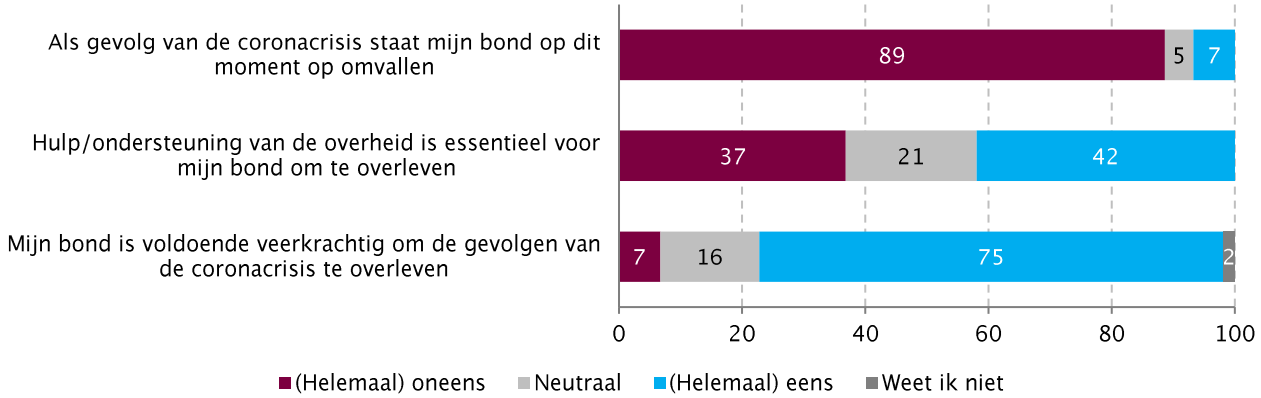

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

Bijna 90 procent van de bonden geeft aan dat de bond op dit moment niet op omvallen staat als gevolg van de coronacrisis (figuur 7.5). Drie kwart van de bonden geeft aan dat de bond voldoende veerkrachtig

is om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. De hulp en ondersteuning van de overheid blijkt daarin voor een deel van de bonden wel een belangrijke factor te zijn. Voor ruim 40 procent (42%) was deze hulp en ondersteuning essentieel om te overleven, al geeft ook bijna 40 procent van de bonden (37%) aan dat deze niet essentieel was.

Figuur 7.5 Verwachtingen voor de toekomst volgens sportbonden (in procenten (gewogen), n=35)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst financiële gevolgen corona voor sportbonden, april 2021.

7.2 NOC*NSF

NOC*NSF heeft in samenwerking met Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) een Protocol Verantwoord Sporten[6] opgesteld. Aan de hand van dit protocol hebben bonden en andere uitvoerende partijen (sportspecifieke) protocollen op maat opgesteld, om samen te kunnen sporten binnen de richtlijnen van het RIVM. De protocollen worden steeds aangepast aan de veranderende coronamaatregelen. Om sportverenigingen en -aanbieders te ondersteunen is op basis van het sportprotocol een communicatiepakket ontwikkeld met voorlichtingsmaterialen. Dit pakket bestaat uit voorlichtingsposters en informatieborden die steeds geüpdatet worden.

Eind januari 2021 heeft NOC*NSF samen met VSG en POS een 'heropeningsplan' met de naam 'Sport is deel van de oplossing'[7] gedeeld. In dit document wordt een voorzet gedaan voor de opening van de sport met een routekaart, afgeleid van de routekaart coronamaatregelen.[8] Hierbij is rekening gehouden met de beperkende maatregelen vanuit de overheid.

Niet alleen met dit plan stuurt NOC*NSF aan op het openen van de sport. Begin maart publiceerde NOC*NSF samen met alle sportbonden, Cruyff Foundation, Fonds Gehandicaptensport, Jeugdfonds Sport & Cultuur, Sportkracht 12, Krajicek Foundation en het Platform Ondernemende Sportaanbieders het manifest 'Breng Nederland in beweging: Investeer in sport en bewegen'.[9] Later volgde het manifest 'Een

[6] NOC*NSF (2021). *Protocol Verantwoord Sporten.*

[7] NOC*NSF, Vereniging Sport en Gemeenten en Platform Ondernemende Sportaanbieders (2021). *De weg naar een weer actieve, gezonde en vitale samenleving: Sport is deel van de oplossing. Strategie 28 januari 2021.* Arnhem: NOC*NSF.

[8] Rijksoverheid (2021). *Routekaart coronamaatregelen.*

[9] NOC*NSF et al. (2021). *Breng Nederland in beweging: Investeer in sport en bewegen.*

Sportieve Gezonde Generatie'[10], dat NOC*NSF samen met 25 partners uit de onderwijs-, kinderopvang-, welzijns- en sport- en beweegsector heeft opgesteld. Deze partners willen dat alle kinderen tot 18 jaar goed en voldoende sporten en bewegen. Hiervoor zijn volgens de partners steun en maatregelen vanuit de Rijksoverheid cruciaal.

Na de verkiezingen in maart heeft technisch directeur Maurits Hendriks in Studio Sport een oproep gedaan om bij de formatie van een nieuw kabinet en het opstellen van een regeerakkoord ook de breedtesport niet uit het oog te verliezen.[11]

NOC*NSF is samen met andere partijen in de sport, zoals VSG, sportbonden en de sportondernemers (POS), voortdurend in gesprek met het ministerie van VWS en het kabinet (in het bijzonder EZK) om de financiële schade voor de sport zoveel mogelijk te beperken.

7.3 Platform Ondernemende Sportaanbieders

Een relatief nieuwe organisatie binnen de ondersteuningsstructuur van de sport is het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), een samenwerkingsverband van zestien brancheorganisaties. Deze brancheorganisaties vertegenwoordigen sportondernemers van airsoftcentra, biljartcentra, budosportscholen, buitensportbedrijven, dansscholen, fitnesscentra, golfbanen, hippische sportcentra, klim- en bergsportcentra, skatecentra, ski indoorcentra, squashcentra, vechtsportcentra, watersportcentra, yogacentra en zwembaden. Naar schatting zijn dit 6.100 sportaanbieders. Volgens cijfers van het POS sporten er jaarlijks circa 9,5 miljoen sporters bij deze ondernemende sportaanbieders en werken er in totaal bijna 115.000 mensen. Pre-corona draaiden de ondernemende sportaanbieders in totaal een jaaromzet van circa 4,8 miljard euro, naar inschatting van het POS.

De financiële impact van de coronacrisis op het POS zelf is beperkt gebleven: het platform werkte in 2020 namelijk zonder budget. De kracht van het platform zat volgens het POS in het verdelen van het werk onder de aangesloten brancheorganisaties. Op deze manier kan zonder een groot budget veel bereikt worden.

Ook voor de brancheorganisaties die aangesloten zijn bij het POS is de invloed op de eigen omzet beperkt gebleven, zo blijkt uit een inventarisatie van het POS. Daarbij wordt tevens aangegeven dat de brancheorganisaties gewend zijn om met beperkte budgetten te werken. Enkele brancheorganisaties geven aan enkele duizenden euro's mis te zijn gelopen. Er zijn echter ook zes brancheorganisaties die geen verandering in het budget zagen in 2020, voor een deel omdat ze op papier geen budget hadden. Geen enkele brancheorganisatie heeft een beroep gedaan op de steunmaatregelen. De schade voor de brancheorganisaties zelf lijkt al met al mee te vallen. Belangrijk om daarbij te vermelden is echter dat bijna alle brancheorganisaties hebben aangegeven dat de financiële klappen pas in 2021 verwacht worden. Dit zal een aandachtspunt zijn voor de volgende Monitor Sport en corona.

[10] NOC*NSF et al. (2021). *Manifest Een Sportieve Gezonde Generatie, nu of nooit!*

[11] NOS (21 maart 2021). *Oproep topsportbaas Hendriks: 'Aanvalsplan sport meenemen in regeerakkoord'.*

7.4 Gemeenten

Veranderingen en problemen in het lokale sportbeleid

In december 2020 verwachtten gemeenten als gevolg van de coronacrisis in de aankomende periode voornamelijk problemen op het gebied van sportaccommodaties (46%), sportstimulering (38%) en sport en gezondheid (38%).[12] Daarnaast voorziet een op de drie gemeenten problemen op het beleidsthema verenigingsondersteuning (31%) en een kwart op maatschappelijke verbondenheid en integratie (27%) en evenementen en city marketing (25%). In juni 2020 maakten gemeenten zich nog vooral zorgen om accommodaties (53%), evenementen (35%) en verenigingsondersteuning (24%).[13] Het lijkt erop dat gemeenten zich nu de coronacrisis voortduurt bewust zijn van maatschappelijke problemen op de langere termijn.

In de vorige Monitor Sport en corona concludeerden we dat de coronamaatregelen tot structurele veranderingen in het sportbeleid hebben geleid. Zo besteedden gemeenten destijds meer aandacht aan het stimuleren van sporten en bewegen in de openbare ruimte en was een groot deel van plan om dit door te zetten. In december 2020 was dit het beleidsthema waarvan een op de vijf gemeenten dacht dat de coronacrisis tot structurele wijzigingen in het sport- en beweegbeleid zou leiden. Aan het einde van vorig jaar werden minder structurele veranderingen op het gebied van sportaccommodaties en sportevenementen verwacht dan in juni 2020.

Ondersteuning sportaanbieders door gemeenten

Gemeenten kunnen hun sportaanbieders op diverse manieren ondersteunen. Een daarvan is het kwijtschelden van de huur voor sportverenigingen. Daarvoor kunnen gemeenten gebruik maken van een tegemoetkoming van de Rijksoverheid. In december 2020 maakte 93 procent van de gemeenten (n=129) gebruik van de zogenoemde TVS-regeling.[14] Ongeveer de helft van de gemeenten geeft aan dat het aangevraagde budget toereikend is om te compenseren voor de gederfde huuropbrengsten van de sportverenigingen in 2020. Voor een kwart van de gemeenten (23%) is het aangevraagde budget niet toereikend. Zo geven zij aan dat de regeling nog niet de hele periode heeft gedekt. Ook zeggen zij dat de subsidie alleen voor verenigingen is en niet voor andere organisaties die sport- en beweegaanbod bieden. Dit klopt, maar dat betekent niet dat het budget van de regeling ontoereikend is, maar dat zij de regeling graag ook in zouden zetten voor het compenseren van andere sport- en beweegorganisaties.

Voor 41 procent van de gemeenten is een bedrag van 5.000-100.000 euro voldoende om sportverenigingen te compenseren voor de huur van sportaccommodaties voor de periode maart tot en met november 2020. Een vijfde van de gemeenten heeft daarvoor 100.000 tot 200.000 euro nodig en voor drie op de tien gemeenten is 200.000 tot 500.000 euro voldoende. De overige 10 procent heeft meer dan 500.000 euro nodig om sportverenigingen te compenseren. Dit bedrag is hoger in (zeer) stedelijke gemeenten. Ook voor de komende periode is er behoefte aan een soortgelijke regeling om te compenseren voor de (gederfde) huur van sportaccommodaties (88%).

De belangrijkste maatregelen die gemeenten hebben genomen om hun sportaanbieders te ondersteunen zijn: het kwijtschelden van huur (53%), het opschorten van huurnota's (51%) en het niet terugvorderen van subsidies voor afgelaste activiteiten (51%, figuur 7.6). Kleine gemeenten met minder dan 25.000 inwoners

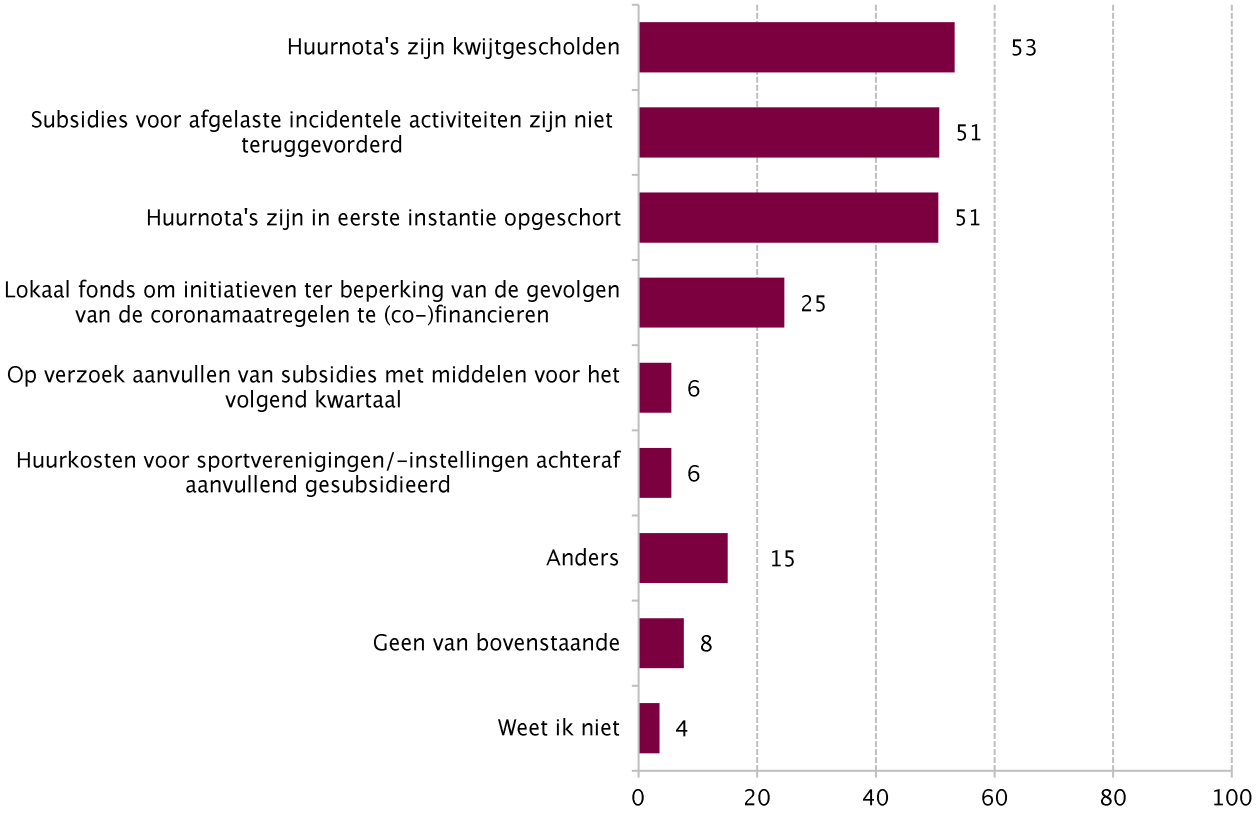
[12] Gemeentepanel Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), december 2020. n=129.

[13] Gemeentepanel Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), juni 2020. n=147.

[14] Gemeentepanel Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), december 2020. n=129.

hebben minder vaak dan andere gemeenten gekozen voor opschorten of kwijtschelden van huurnota's. In juni 2020 scholden minder gemeenten huurnota's kwijt en schortten meer gemeenten huurnota's op dan in december van hetzelfde jaar.

Figuur 7.6 Maatregelen die gemeenten hebben ingesteld voor sportaanbieders (in procenten, n=129)

Bron: Mulier Instituut/VSG, Gemeentepanel Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), december 2020.

Baten en lasten op de gemeentelijke sportbegroting

Door de verschillende ondersteuningsmaatregelen die gemeenten hebben ingesteld voor de sportaanbieders voelen gemeenten de financiële gevolgen van de coronacrisis. Het kwijtschelden van de huur zorgt voor misgelopen inkosten. Deze kunnen deels gecompenseerd worden door de TVS-regeling, maar deze tegemoetkoming ontvangen gemeenten op een later moment en zoals hierboven is beschreven is het budget van de regeling niet altijd toereikend.

Daarnaast spelen gemeenten een cruciale rol bij het beheer en de exploitatie van ijsbanen en zwembaden, zoals beschreven in de tweede Monitor Sport en corona. In deze sportaccommodaties wordt naast de verhuurinkomsten tevens een deel van de inkomsten uit de losse kaartverkoop misgelopen als gevolg van de coronacrisis. De vaste lasten voor ijsbanen en zwembaden zijn daarnaast aanzienlijk en lopen ook bij sluiting van de accommodaties gewoon door. Als een koelingsinstallatie bij een ijsbaan bijvoorbeeld tijdelijk wordt uitgezet, is het voor de ijsbaan niet mogelijk om snel weer open te gaan als dit door verandering van de maatregelen wel zou mogen.

Gemeenten (en andere exploitanten van ijsbanen en zwembaden) hebben er daarom afgelopen jaar alles aan gedaan om de accommodaties klaar te houden om open te zijn. Dit is vanwege de coronamaatregelen economisch niet rendabel, wat ook reden was voor de Rijksoverheid om een specifieke regeling voor ijsbanen en zwembaden in het leven te roepen. Deze regeling, de SPUK IJZ, heeft voor 2020 een budget van 100 miljoen euro en voor de eerste helft van 2021 van 80 miljoen euro. Gemeenten kunnen deze regeling aanvragen en moeten deze inzetten om het daadwerkelijke exploitatietekort te compenseren.

Inmiddels zijn de financiële gevolgen van de coronacrisis voor gemeenten tot en met het derde kwartaal van 2020 in kaart te brengen op basis van een aanvullende uitvraag[15] van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Tot en met 30 september 2020 liepen gemeenten 37,3 miljoen euro inkomsten mis (niet-gerealiseerde baten) voor sportaccommodaties (tabel 7.7). Voor de sport als totaal (inclusief sportbeleid en activering) loopt de omzetderving over deze periode op tot ruim 40 miljoen euro (40,6 miljoen euro). Daartegenover staat een beperkt bedrag aan gerealiseerde meerbaten tot en met het derde kwartaal (3 miljoen euro), waardoor de totale inkomsten voor gemeenten aan sport met 37,6 miljoen euro afnemen.

Bij de kosten is juist een netto toename te zien tot en met 30 september. Gemeenten zijn in deze periode geconfronteerd met ruim 13 miljoen euro extra kosten (waarvan 10 miljoen euro aan sportaccommodaties), terwijl de kostenbesparing beperkt bleef tot ruim 4 miljoen euro (tabel 7.7). In totaal namen hierdoor de kosten toe met 9,1 miljoen euro.

Tabel 7.7 Effect van de coronacrisis op de baten, lasten en nettolasten van gemeenten voor sport voor de periode januari tot en met september 2020 (in miljoenen euro's)

	Sportbeleid en activering	Sportaccommodaties	Totaal sport
Baten			
Meerbaten	0,6	2,4	3,0
Niet-gerealiseerde baten	3,4	37,3	40,6
Netto verandering baten	−2,8	−34,8	−37,6
Lasten			
Meerlasten	3,3	10,0	13,3
Niet-gerealiseerde lasten	1,6	2,6	4,2
Netto verandering lasten	1,7	7,4	9,1
Verandering in nettolasten t/m sept 2020 (lasten-baten)	**4,6**	**42,2**	**46,8**

Bron: Aanvullende uitvraag coronagerelateerde lasten en baten gemeenten t/m 30 september 2020.
Bewerking: Mulier Instituut.

Onder aan de streep heeft de coronacrisis voor gemeenten gezorgd voor een toename van de nettolasten met 46,8 miljoen euro tot en met het derde kwartaal van 2020. Naar verwachting komen na de zomer van 2021 gegevens beschikbaar over het effect van de coronacrisis voor gemeenten over heel het jaar 2020. Gegeven de ontwikkelingen rondom de coronamaatregelen in het vierde kwartaal van 2020 ligt het in de lijn der verwachting dat het verlies voor gemeenten in 2020 verder zal oplopen. Aan de andere kant zou de uitkering vanuit de steunmaatregelen de gemeenten lucht kunnen geven. Zoals in hoofdstuk 8 naar voren komt, hebben gemeenten voor kwartaal twee van 2020 in totaal 26,6 miljoen euro aan TVS-steun aangevraagd en voor het vierde kwartaal van 2020 nog eens 15,1 miljoen euro. Daarnaast zullen

[15] Op initiatief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) naast de reguliere Iv3-kwartaaluitvraag een aanvullende uitvraag naar de coronagerelateerde meerlasten en -baten tot en met 30 september 2020 gedaan. Dit is een herhaling van de aanvullende uitvraag die eerder gedaan werd voor de periode tot en met 30 juni 2020. De uitvraag zal herhaald worden ten tijde van het aanleveren van de jaarrekening over 2020. Naar verwachting zal het dan mogelijk zijn om voor gemeenten de totale financiële gevolgen over 2020 in kaart te brengen.

gemeenten als exploitant van de nodige ijsbanen en zwembaden tevens via de SPUK IJZ-regeling steun ontvangen.

7.5 Onderzoek en innovatie

Binnen de onderzoekswereld is momenteel veel aandacht voor coronagerelateerde onderwerpen. Zo loopt via Sportinnovator het nodige aan Covid-19-projecten. Hieronder bevinden zich projecten gericht op de thematiek sport en corona. De onderzoeken zijn deels fundamenteel van aard, maar deels ook praktijkgeoriënteerd, om organisaties bij hun dagelijkse activiteiten en bedrijfsvoering met (onderbouwde) kennis te ondersteunen bij de omgang met het coronavirus. Sinds het verschijnen van de tweede Monitor Sport en corona zijn geen nieuwe onderzoeksprojecten gestart.

7.6 Conclusie

Het personeelsbestand van sportbonden is gekrompen, hoogstwaarschijnlijk door de coronacrisis. Ook hebben sportbonden te maken met omzetderving: de totale omzetderving voor de 77 sportbonden in Nederland wordt geschat op zo'n 61 miljoen euro. Daar staat tegenover dat zij bijna 45 miljoen euro aan kosten hebben bespaard en gebruik kunnen maken van steunmaatregelen. Sportbonden hebben schade geleden, maar lijken daarbij over voldoende veerkracht te beschikken om de klappen op te vangen. Zo constateert 'slechts' een kwart van de ondervraagde sportbonden een afname in het eigen vermogen en hebben weinig bonden het voornemen om in actie te komen om het eigen vermogen te verbeteren. Daarnaast zijn de toekomstverwachtingen met betrekking tot het voortbestaan positief.

Het lijkt erop dat gemeenten zich nu de coronacrisis voortduurt bewust zijn van maatschappelijke problemen op de langere termijn. Zo voorzien gemeenten, meer dan in de zomer van 2020, voornamelijk problemen op het gebied van sportaccommodaties, sportstimulering en sport en gezondheid. Zij ondersteunen sportaanbieders voornamelijk huurnota's kwijt te schelden en op te schorten en door subsidies voor afgelaste activiteiten niet terug te vorderen.

Ondanks dat gemeenten hiervoor (gedeeltelijk) gecompenseerd worden, voelen ook zij de financiële gevolgen van de coronacrisis. Onder aan de streep heeft de coronacrisis voor gemeenten gezorgd voor een toename van de nettolasten met 46,8 miljoen euro tot en met het derde kwartaal van 2020. Gegeven de ontwikkelingen rondom de coronamaatregelen in het vierde kwartaal van 2020 ligt het in de lijn der verwachting dat het verlies voor gemeenten in 2020 verder zal oplopen. Uitkering van steunmaatregelen zal gemeenten enige lucht geven, al is de timing daarvan niet altijd gunstig. Het tegemoet komen en ondersteunen van sportaanbieders zorgt mogelijk voor problemen op de korte termijn wanneer de uitkering van steunmaatregelen nog op zich laat wachten. Daarnaast lijkt de wens te bestaan om ook de commerciëlere aanbieders in de eigen gemeenten te kunnen ondersteunen en daarvoor gecompenseerd te worden.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl